

A főszerkesztő előszava

Folyóiratunk nyolcadik számát tartja kezében a Tisztelt Olvasó. A füzet hátsó borítójára ezúttal egy viszonylag közismert, örökbecsű latin mondást, jogi axiómát választottunk: *ludicata res pro veritate accipitur*. Ennek jelentése az, hogy az ítélet az igazság erejével bír, amit általában a már ítélt dologra, egyszer elbírált tényállásra vonatkoztatnak. Mi ennek most ennél szélesebb értelmet és üzenetet tulajdonítunk, kapcsolódva ahhoz, hogy az alábbi tanulmányok jelentős része foglalkozik a bírói gyakorlattal, a bíróságok szerepével. Úgy véljük ugyanis, hogy napjainkban, amikor az európai értékrendet s egyben a társadalom szélesebb rétegeinek az érdekeit vagy netán alapvető jogait – pl. a sajtó szabadságát, a környezet védelmét, a közügyekre való rálátást, az egyetemi autonómiát vagy a közvagyonhoz való igazságos hozzáférést – sokszor háttérbe szorító jogalkotás zajlik, különös felelősség hárul az igazságszolgáltatásra. Tanulmányaink is rámutatnak ennek mibenlétére, a maguk választotta szakterület sajátosságainak megfelelően.

Ilyen értelemben a borítón szereplő fotó sem csupán egy jellemző enteriőr a Debreceni Egyetem jogi karát kiszolgáló társadalomtudományi könyvtárról, hanem a jogtudományba és egyúttal a jövő jogásznevezéseibe vetett bizalmunk jele is.

Ebben a füzetben – egy izgalmas jogszociológiai kutatás eredményeit leszámítva – csupa olyan tanulmányt közlünk, amely európai jogelvek és demokratikus értékek érvényesülésével foglalkozik. A kritikát is bőkezűen mérő szerzők a legkülönbözőbb életviszonyokat tekintették át, az uniós csatlakozástól egyes polgári és büntető-eljárásjogi intézmények alkalmazásán keresztül a köztisztviselők indokolás nélküli elbocsátásáig. Következtetések tanulságosak lehetnek jogalkotók és jogalkalmazók számára egyaránt. A témaválasztás és a feldolgozás módszere alapján szerkesztőségünknek többször is komoly fejtörést okozott az írásműveknek a rovatokba sorolása, az elméleti és gyakorlati írások egymástól való elhatárolása. A merev kategóriákba való besorolásnál azonban végül előbbre valónak tartottuk a folyóirat küldetését, hogy adott esetben nem teljesen szokványos, de tudományosan mégis elfogadott megközelítéseknek is teret adjunk.

Fekete Balázs és Gajdoschek György tanulmánya minden bizonnyal széles körű (nem csak jogászai és nem csak tudományos) érdeklődésre számíthat, hiszen a hazai társadalom jogismeretének kérdésével foglalkozik. A jogszociológiai kutatómunka eredményeit két részben közöljük, s bár a mostani, első tanulmány nagyobb arányban tartalmaz (közérthetően, de mégis igen kiforrottan megfogalmazott) módszertani kérdéseket, s a végkövetkeztetések túlnyomóan a másodikra maradnak, az már

most kiderül, hogy vajon változott-e a helyzet Kulcsár Kálmán éppen fél évszázaddal ezelőtt végzett felméréséhez képest.

Fazekas Flóra Magyarország európai uniós tagságának alkotmányjogi alapjait mutatja be. A kulcsfontosságú „Európa-klauszula” és más rendelkezések létrejöttének, módosulásainak és hatályos szövegének elemzése, a vonatkozó szakirodalmi és alkotmánybírói álláspontok, illetve esetjog szisztematikus bemutatása mellett kitér arra is, hogy az eddig meglehetősen felszínes alkotmánybírói értelmezés a jövőben változhat, amihez az Alaptörvényben érvényesülő értékrend, illetőleg fokozott szuverenitásféltség is alapot szolgáltathat.

Pribula László tanulmánya a sajtószabadság érvényesülése és a személyiségi jogok védelme közötti, összetett viszonyrendszerben vizsgálja azt a gyakran felmerülő, s laikusok számára nehezen megítélhető kérdést, hogy mi minősül véleménynek s mi tényállításnak. A sajtó-helyreigazítási perek gyakorlatából válogatott általa jellemzőnek tekintett példákat, amelyek elemzése alapján arra a megállapításra jutott, hogy bíróságaink megfelelő – illetve a fejlett demokráciákban alkalmazott ismérveknek megfeleltethető – szempontokat alkalmaznak, következetesnek tűnő módon.

Kengyel Miklós az EU polgári eljárásjogának egyik meghatározó intézménye, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás lényegét, jelentőségét mutatja be, aminek az apropója, hogy a jogintézményt 2015. január 10-től végleg felszámolták. A szerző előadásában pontról pontra feltárnak a jogintézmény erényei, egyfelől a tisztességes eljáráshoz való jog, a nemzeti szuverenitás és az emberi jogok védelme, másik oldalról a tagállamok közötti kölcsönös bizalom, illetőleg a költségcsökkentési szándék közötti feszültségviszonyban. Véggkövetkeztetésként a szerző inkább ódzkodik az új szabályozás iránti lelkesedéstől.

Tóth Andrea Noémi a távoltartás intézményének hazai szabályozását tekinti át, elsősorban büntető eljárásjogi szempontból, de emellett a kapcsolódó, egyéb jogterületek s társadalomtudományi összefüggések is szóba kerülnek. A három idősíkra vetített elemzés a kezdeti javaslatoktól indulva a hatályos szabályozáson át az Európai Unió által állított követelményekig ível, s a jövőre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Utóbbiak aktualitása aligha kérdéses, tekintettel a készülő új büntető-eljárás törvény kodifikációjára.

Angyal Zoltán és Kiss Lilla Nóra egy a közelmúltban napvilágot látott, európai bírói vélemény kapcsán vizsgálja az EU-nak az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez történő csatlakozása kérdéseit. Jóllehet az Európai Unióról szóló Szerződés nem hagy választási lehetőséget az Unió számára, annak Bírósága az előtte fekvő megállapodástervezetet nem találta elfogadhatónak. A szerzők a döntés mögött – az általuk javarészt megkérdőjelezett jogi érveken túlmenően – a bírói testületnek a saját pozíciója megvédésére irányuló törekvését sejtik.

Szabó Zsuzsanna a többszintű alkotmányosság keretei között működő, többpólusú – a tagállami alkotmánybírók és rendes bíróságok, az Európai Unió Bírósága, illetőleg az Emberi Jogok Európai Bírósága által érvényesített – jogvédelem kérdéseit veti fel. A köztisztviselők indoklás nélküli felmentését lehetővé tévő jogszabály alkalmazása nyomán kibontakozó jogviták elemzése mutatja, hogy az alapjogok védelmében valamennyi fórumra szükség van, ugyanakkor indokolt lenne rendes bíróságaink szemléletváltása, az alapjogi bíráskodás szerepének felvállalása.